

*ik heb altijd gewild dat ik dat was  
een lege plek voor iemand, om te blijven*

Rutger Kopland

*Soms is de dood van het ego gewelddadig en bezwijken we aan  
de zware strijd.*

*Soms sluipt op een nacht het oude leven zomaar weg,  
meegenomen in de omarming van de Duistere Moeder en  
merken we dat we een nieuw koninkrijk zijn binnengegaan  
met een onnoemelijke bewustzijnsverruiming, en dat we nooit  
meer naar de oude wereld zullen terugkeren.*

Vivianne Crowley

*Belangrijk is wat er niet geschreven is: de leegte, de stilte, de  
eenzaamheid, het Hiëronymusplantsoen.*

Ruud Offermans

*Alsof alles hetzelfde is we iets van ons ontdekken, daar waar  
eerst niets was. We weten waar we heengaan dieper het  
Heuvelland in waar niemand komen mag.*

Ruud Offermans

Het staat me nog zo voor de geest. Het leek wel Frankrijk. Het was een midzomer dag, ergens in de begin jaren tachtig van de vorige eeuw, terwijl we de N3 vervolgden met onze fiets richting Battice. We kwamen langs een kolenzandsteen huisje waar twee figuren zichtbaar waren. Het was een jongen die op een bankje zat en gitaar speelde voor het meisje; op een country&western gitaar. Hij bracht een ballade aan het meisje. Het was een langdeelhuis met een aangrenzende hoogstamboomgaard. Het was het buitenhuis van de familie van het meisje.

De zon scheen genadeloos. Ik maakte een innerlijke foto, een snapshot, die ik tot op de dag van vandaag kan reproduceren. Ik vond dat de jongen en het meisje in het paradijs zaten. Mooi op de hoogte van Henri Chapelle met op de achtergrond Welkenraedt. Lekker in de schaduw van een of andere fruitboom. Ik wilde ook gitaar kunnen spelen. Iets dat ik niet veel later geleerd heb. Het was een idylle. Eén grote wereld gecomprimeerd tot één enkel plaatje. De identiteit in een nutshell. De wereld van het Land van Herve, dat hier ophield en overging in de Platdietse streek. Daar waar ik werkelijk geworteld was. Het was voor mij het summum. Iets om na te streven. Maar het was maar een flits, we waren er zo voorbij. Alleen de herinnering bleef en de vraag hoe het met de jongen en het meisje is vergaan? Dit is hun verhaal:

1.

Tristan de Beaufort had als hobby hardlopen. Hij vertrok bij Lievendaal, waar Tristan en Martine samenwoonden, via Lepelenburg en het Hiëronymusplantsoen naar het Lucasbolwerk.

Lievendaal is de enige villa in de binnenstad van Utrecht en een rijksmonument.

De villa werd in 1862 in opdracht van G. Reede gebouwd in eclectische stijl op een heuvel langs het Zocherpark dat werd aangelegd toen hier de stadsmuren en het bolwerk Lepelenburg werden verwijderd. Jan David Zocher, ontwerper van het park, had ook een aandeel in het ontwerp van Lievendaal. De villa wordt door middel van een tuin en een hekwerk van het park afgescheiden maar het geheel vormt toch een integraal onderdeel van het ontwerp van het plantsoen. De villa werd met opzet op een heuvel gebouwd om het zicht op de armoede van de Bruntskameren te ontnemen. Een deel van de oude stadsmuur zou in de heuvel zijn blijven staan.

2.

Daar draaide hij zich om en liep dezelfde weg terug, langs de singel. Vervolgens liep hij, via Lepelenburg, onderlangs naar de Zonnenburg en van daaruit verder

door naar de Manenburg. Even het bergje op en dan weer terug. Hij deed er zo'n dertig minuten over. Ook vandaag had hij er weer schik in. Het begon al een beetje nazomer te worden, dus de mooie dagen moesten meegepikt worden. Hij rende zijn vaste rondje. Dit keer met wat meer oog voor details. De eenden in de singel. De vrouw met de kinderwagen in het Hieronymusplantsoen. Het drukke verkeer rond het Lucasbolwerk en de stilte rond Zonnenburg. Hier waande hij zich in een waar bos. Een bos midden in de stad, maar dat duurde maar eventjes. Weldra kwam hij in Lepenburg aan; een oase voor de rustzoeker van de binnenstad. Overal stonden er metalen stoelen rond een cirkelvormig plein van gras. Je kon er rondjes lopen. Martine had ook één van de stoelen bezet. Hijgend en puffend zeeg hij naast haar neer.

‘Heb je je rondje weer gemaakt?’, vroeg Martine, zijn vriendin. Weelderige haardos, splijtende blik, leren laarsjes en een tatoeage op de onderarm. Ze hadden een latrelatie; hij woonde in de Ridderschapstraat en zij woonde in de Ridderhofstad.

‘Ik heb het er weer opzitten’, zei Tristan.

‘Genoeg geweest vandaag. Kom we gaan naar huis.’

‘Maar ik wil niet naar huis’, zei Martine.

‘Ik wil hier blijven en een boek lezen.’

‘Wat ben je aan het lezen?’, vroeg Tristan.

‘Het gaat over identiteit, en de identiteitscrisis.’

‘En wat doet die crisis?’, vroeg Tristan onnozel.

‘Die doet niks’, zei Martine.

‘Die werd alleen beschreven’:

### **Identiteit en emancipatie?**

Zonder een gevoel van eigenwaarde of eigenheid kan men ook anderen niet waarderen. Daarom is identiteit belangrijk om te bepalen waar een groep zelf staat en wat de verhouding tussen een specifieke groep en andere groepen is.

Identiteit wordt omschreven als het blijvende in verandering en het eigene én onderscheidene. Identiteit kan verschillende manieren benaderd worden (sociologisch, cultureel, filosofisch en theologisch). Er wordt hier gekozen van een psychologische benadering van het begrip identiteit. Hiervoor is dankbaar gebruik gemaakt van de studie van van Soest & Verdonk van het begrip identiteit.

3.

Van Soest en Verdonk stellen dat de betekenis van identiteit duidelijk moet worden uit het antwoord op vragen als: ‘aan welke verlangens en behoeften beantwoordt het gebruik van de term?’, ‘met welke bedoelingen wordt de term gebruikt?’ en ‘wat is het

effect van deze intenties?’ Op deze manier worden de betekenis van identiteitsuitspraken gerelateerd aan hun context. Dit is voor het begrip identiteit ontzettend belangrijk, juist omdat vooral het nationalisme dit begrip consequent in een verkeerde context zet.

4.

Er bestaan twee soorten identiteit: een collectieve en een psychologische. Collectieve of sociale identiteit is een term voor het groepslidmaatschap van het individu. Gewoonlijk wordt er tussen sociale (etnische) identiteit (die kenmerken van identiteit, die leden van dezelfde sociale categorie gemeenschappelijk hebben) en psychologische, persoonlijke of individuele identiteit (die identiteitsaanspraken die exclusief zijn voor het individu, zoals bijvoorbeeld zijn persoonlijke geschiedenis). Deze twee termen zijn bedoeld om de onderscheidende en de gemeenschappelijke kenmerken van iemands identiteit te definiëren.

5.

De benadering welke van Soest en Verdonk van de ‘collectieve identiteit’ is dat deze identiteit zoveel als ‘ervaring van identiteit is’. Toch leidt dit soort uitspraken tot contradicties. Van Soest en Verdonk gaan

ervan daarom uit dat het psychische mechanismen tot zijn beschikking heeft om daarmee af te rekenen, zoals onbewuste of ideologische processen. Hieruit volgt dat op zijn minst een deel van de dynamiek van identiteitsontwikkeling gesitueerd moet worden in een 'diepere laag', bestaande uit het persoonlijke of het culturele en sociaalthistorische verleden. Willen we deze dynamiek volledig traceren dan is het noodzakelijk om aandacht te schenken aan processen die zich onder de oppervlakte afspelen. Vanuit deze onbewuste processen kan begrepen worden welke betekenis gegeven wordt aan etnisch gedrag.

## **Emancipatie**

Vanuit de sociologie worden emancipatiedoelstellingen vanuit het perspectief van socialisatieprocessen onderzocht. Men kan emancipatie beschouwen als een proces (een niet bewust gewilde ontwikkeling), of als een beweging (bewust bedoelde sociale activiteiten). Ook kan het begrip emancipatie, evenals het begrip identiteit, betrekking hebben op groepen of op individuen. Emancipatie wordt omschreven als het collectief verwerven van sociale erkenning in een situatie waarin niet (meer) wordt voldaan aan de aspiraties van een groepering.

Tielman hanteert de volgende definitie van emancipatie: het individueel of collectief streven naar een grotere vrijheid om zelf zin en vorm te geven aan het eigen bestaan op voet van gelijkwaardigheid met anderen. Deze vrijheid zal altijd relatief blijven.

**Regionale identiteit** staat in verband met de identiteit van individuen. Mensen bekennen betekenis toe aan een regio, men identificeert zich hiermee op basis van waardering voor regionale kenmerken. Het regionale bewustzijn beïnvloedt de band die bewoners en bezoekers hebben met de regio. Regionaal bewustzijn is iets wat mensen in de regio verbindt. Overigens kan het regionale bewustzijn niet los worden gezien van de identiteit van de regio.

### **Lokale beleving van wie we zijn**

Ook in de 21ste eeuw voelen mensen zich verbonden met de streek, dorp of stad waar zij leven of waar zij geboren zijn. Dit blijkt wel uit de brede belangstelling voor dialect en streektaal, lokale geschiedenis, genealogie en archeologie, streekgerechten, het groeiende aantal plaatsgebonden feesten, en de opkomst van lokale helden. Lokale identiteit lijkt, samen met die van het persoonlijke en nabije, aan politieke betekenis te winnen. Dit roept de vraag op waaruit deze hernieuwde

en steeds nadrukkelijker vormgegeven lokale verbondenheid voortkomt.

Mensen hebben zich immers altijd en overal met de eigen stad, streek of regio verbonden gevoeld. In meer politieke bewoordingen zou dezelfde vraag ook kunnen luiden: hoe is de 'vanzelfsprekende' verbondenheid met het lokale inzet geworden in het uitdragen van het regionaal eigene?

Bij identiteit gaat het om bijzondere kenmerken waardoor een groep mensen zich onderscheidt van anderen. Het gaat om culturele kenmerken, zoals:

- Taal
- Godsdienst
- (Cultuur)historie
- Eetgewoonten
- En andere gebruiken

Dit zijn kenmerken van een regionaal identiteit. Je kunt je identiteit zichtbaar maken door allerlei symbolen. Je identiteit wordt door de plaats waar je woont en de personen met wie je omgaat bepaald.

*Deze regionale identiteiten hoeven dus helemaal niet met provinciegrenzen samen te vallen. Sterker nog: ze reiken vaak over provinciegrenzen heen of ze vormen kleinere eenheden binnen de provincie (Cornips & Stengs, 2010).*

Tussen de individuele en regionale identiteit vinden we nog een identiteit die beide voorgaanden combineert. Dit is de idyllische identiteit. Ze gaat uit van de individuele identiteit die een idylle moet zijn maar deze idylle is alleen te vinden in de plaats waar het individu verblijft. Het verklaart het zoeken naar meer en beter, het zoeken naar de idylle. Daar waar men de ware identiteit kan ervaren. Waar alles op z'n plaats valt en waar men thuis is. Vooral de regio die men heeft uitgekozen om te wonen en te recreëren. Men zal altijd blijven zoeken om het 'beter' te krijgen, om de idylle te omarmen. Zodat het individu verzadigd is en men tot rust komt. Idyllische identiteit treft men dan ook overal aan in het Heuvelland en de aangrenzende Platdietse streek en het Land van Herve. Daar waar de geur van vroeger nog hangt, waar alles is zoals het ooit geweest is. Kortom de nostalgie, de idylle.

6.

Ikzelf noemde het altijd de 'gouden driehoek': 's vrijdagsavonds het jongerenkoor, 's zaterdags de post en 's zondagsavond dansavond bij de dansschool Rien & Betty Decker. Ik had mijn leven voor elkaar. Het waren mooie jaren geweest, maar zoals dat, gingen andere mensen allemaal studeren, dus had ik dat ook gedaan. De studie werd fysische geografie. Wat anders dan